

Дата: 05.09.2022

Клас: 8-Б

Тема: Цілі вирази. Одночлен, многочлен та дії з ними

Мета: Повторити поняття числового виразу. Арифметичні дії з числовими виразами.

Числові вирази

Числовий вираз – це запис, що складається з чисел, сполучених знаками дій, і дужок, які вказують на порядок дій,

Прикладами числових виразів є: $45:5$; $1,3-1,2$; $3(6-10)$.

Якщо в числовому виразі виконати вказані дії, зберігаючи прийнятий порядок дій, то дістанемо число, яке називають **значенням виразу**.

Наприклад, значенням виразу $3(6-10)$ є число -12 .

Вирази із змінними

В алгебрі числа часто позначають не цифрами, а буквами, які називаються **змінними**.

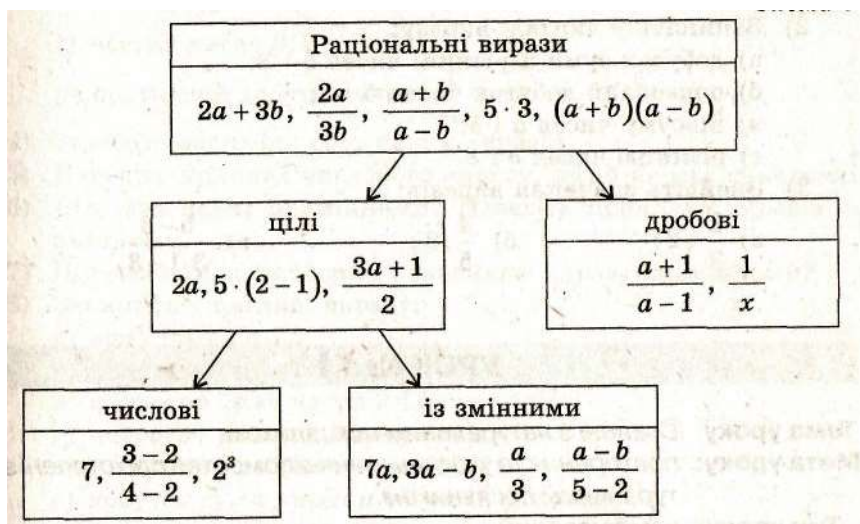
Вираз із змінною (алгебраїчний вираз) – це вираз, що складається з чисел і букв, які сполучені знаками дій, і дужок, що вказують порядок дій.

Наведемо приклади виразів із змінними:

$2-(a+b)$, $3a+2b$, $(a+b)-(a+b)$

Якщо замість букв, які входять у вираз із змінними, підставити деякі числа і виконати певні дії, то в результаті дістанемо число, яке називається значенням виразу. Якщо $a=3$, $b=2$, то **значення виразу** $3a+2b$ дорівнює $3 \cdot 3 + 2 \cdot 2 = 9 + 4 = 13$.

Якщо вираз не містить інших дій, крім додавання, віднімання, множення, піднесення до степеня і ділення, його називають **раціональним виразом** (схема).

Раціональний вираз, якщо не містить ділення на вираз зі змінною, називають **цілим раціональним виразом**. Якщо в раціональному виразі є ділення на вираз зі змінною, його називають **дробовим раціональним виразом**.

Розгляньмо вирази: 7 ; $-\frac{2}{5}$; $3x^2y$; $13ab^3$; $1\frac{1}{7}a^2b^2$; $-y$; $4x^2 \cdot (-5)xz^3$.

Це числа, змінні, їхні степені й добутки. Такі вирази називають одночленами.

Числа, змінні, їхні степені й добутки називають **одночленами**.

$a^2 + b^2$, $z - 5y^3$; $x + 2$ — не є одночленами.

Коли ми бачимо одночлен $4x^2 \cdot (-5)xz^3$, виникає природне бажання спростити його. Використавши переставну й сполучні властивості множення, маємо:

$$4x^2 \cdot (-5)xz^3 = 4 \cdot (-5) x^2xz^3 = -20 x^3z^3.$$

Отриманий одночлен містить тільки один числовий множник, відмінний від нуля, який стоїть на першому місці. Усі інші множники — це степені з різними основами. Такий вигляд одночлена називають стандартним виглядом одночлена.

Одночлен, що містить тільки один числовий множник, поставлений на перше місце, і степені різних змінних, називається **одночленом стандартного вигляду**.

Приклади одночленів стандартного вигляду: $1,3x^3y$; $7\frac{1}{2}a^2b^2$; $-\frac{1}{9}cd$.

До одночленів стандартного вигляду також належать числа, відмінні від нуля, змінні та їхні степені й добутки змінних та їхніх степенів:

$$-2; 3^2; x; b^3; -ab^2; x^2y^3.$$

0 ; $0x^2$; $0ab$ — нуль-одночлени; не є одночленами стандартного вигляду.

Числовий множник одночлена, записаного в стандартному вигляді, називають **коефіцієнтом цього одночлена**.

3 — коефіцієнт одночлена $3x^2y$; $\frac{7}{11}$ — коефіцієнт одночлена $\frac{7}{11}a^2$.

Завдання 1

Зведіть одночлен до стандартного вигляду, укажіть його коефіцієнт і степінь:

1) $9a^4aa^5$; 2) $-5x^2 \cdot 0,1x^2y \cdot (-2y)$.

Розв'язання

1) $9a^4aa^5 = 9a^{10}$; коефіцієнт одночлена: 9, степінь одночлена: 10.

2) $-5x^2 \cdot 0,1x^2y \cdot (-2y) = (-5 \cdot 0,1 \cdot (-2)) x^2 x^2 y y = 1x^4 y^2 = x^4 y^2$; коефіцієнт одночлена: 1, степінь одночлена: 6.

Відповідь: $9a^{10}$; $x^4 y^2$.

Завдання 2

Знайдіть значення одночлена: $\frac{7}{16}c^2d^4$, якщо $c = \frac{1}{7}$, $d = 2$.

Розв'язання

Підставляємо значення $c = \frac{1}{7}$, $d = 2$ в одночлен.

$$\frac{7}{16}c^2d^4 = \frac{7}{16} \cdot \left(\frac{1}{7}\right)^2 \cdot 2^4 = \frac{7}{16} \cdot \frac{1}{49} \cdot \frac{16}{1} = \frac{1}{7}$$

Відповідь: $\frac{1}{7}$.

Виконайте самостійно:

Завдання 5

Зведіть одночлени до стандартного вигляду і укажіть їх коефіцієнти та степені: 1) $-15a^5 \cdot 0,01a^2 \cdot 2a^3$; 2) $-4a^5b^2c \cdot (-0,2a^2b^7)$; 3) $2,5x^{10}c^4 \cdot 4x^{15}c^6$.

Завдання 6

Знайдіть значення одночлена $1,6a^2$, якщо $a = -5$.

Завдання 7

Знайдіть значення b , при якому значення одночлена $-0,6b$ дорівнює: 0; -3 ; 12; -300 .